

اعتبار، پایایی و ساختار عاملی نسخه کوتاه فارسی مقیاس باورها درباره زنان

نگار صادقی*
جعفر حسینی**
علیرضا مرادی***
شهرام محمدخانی****

چکیده

هدف از پژوهش حاضر تعیین اعتبار و پایایی و ساختار عاملی نسخه کوتاه ۱۵ سوالی مقیاس باورها درباره زنان اسپنس و هلمریچ (۱۹۷۸) بود. نسخه کوتاه فارسی ۱۵ سوالی مقیاس باورها درباره زنان بر روی ۲۵۰ نفر از دانشجویان (۱۵۰ دختر و ۱۰۰ پسر) دانشگاه خوارزمی تهران اجرا شد که به شیوه نمونه گیری خوشه‌ای چندمرحله‌ای انتخاب شدند. اعتبار این مقیاس از طریق تحلیل عاملی اکتشافی و روایی همگرا ارزیابی شد. تحلیل عاملی اکتشافی نشان داد که این مقیاس ساختار تک عاملی دارد و روایی همگرای این مقیاس با فرم کوتاه مقیاس نقش‌های جنسیتی بم (۱۹۸۱) مطلوب بود. هم‌چنین پایایی مقیاس با استفاده از ضریب آلفای کرونباخ (۰/۶۰) و همبستگی‌های مجموعه ماده نشان داد که پایایی این مقیاس در حد مطلوب است. بر طبق این نتایج، نسخه کوتاه فارسی مقیاس باورها درباره زنان ابزاری مفید برای اندازه گیری نگرش‌های نقش جنسیتی است و می‌تواند در پژوهش‌های مرتبط با جنسیت در ایران مورد استفاده قرار بگیرد.

کلید واژگان: اعتبار، پایایی، تحلیل عاملی، مقیاس باورها درباره زنان.

* دانشجوی دکتری روان شناسی، دانشکده روانشناسی و علوم تربیتی، دانشگاه خوارزمی، تهران، ایران.
(نویسنده مسئول، ایمیل: negar.sa.35@gmail.com)

** دانشیار گروه روان شناسی، دانشکده روانشناسی و علوم تربیتی، دانشگاه خوارزمی، تهران، ایران.

*** استاد گروه روان شناسی، دانشکده روانشناسی و علوم تربیتی، دانشگاه خوارزمی، تهران، ایران.

**** دانشیار گروه روان شناسی، دانشکده روانشناسی و علوم تربیتی، دانشگاه خوارزمی، تهران، ایران.

مقدمه

رشد پژوهش‌های روان‌شناختی مرتبط با جنسیت از اوایل دهه ۱۹۷۰ در جوامع غربی آغاز شد. موضوع اصلی و خط فکری اغلب این پژوهش‌ها بر این فرض بنا شده بود که جنسیت یکی از مؤلفه‌های اصلی هویت فرد را تشکیل می‌دهد و توسط انتظارات اجتماعی رشد می‌کند، انتظاراتی که توسط فرهنگ احاطه شده‌اند (صفدر و کوساکاسکا، ۲۰۱۵). اکثریت تئوری‌های فرهنگی و اجتماعی نیز جنسیت را به عنوان یک سازه اجتماعی تعریف می‌کنند، سازه‌ای که محصول ایده آل‌های فرهنگی از زنانگی و مردانگی است. بر این مبنا جنسیت به انتظارات و سازه‌های اجتماعی مرتبط با مردانگی و زنانگی می‌پردازد که شامل تصورات قالبی جنسیتی^۲ و نقش‌های جنسیتی^۳ می‌باشد (رادمان و گلیک، ۲۰۰۸).

در همین راستا پژوهش‌هایی که به موضوع جنسیت و نگرش‌های جنسیتی^۵ پرداخته‌اند، بیشتر بر نگرش‌های نقش جنسیتی^۶ متمرکز شده‌اند و نقش آن را در تحصیل، خانواده، کار و رفتارهای سلامتی افراد مورد بررسی قرار داده‌اند (مارک، لام و مک‌هال، ۲۰۰۹؛ فورتین، ۲۰۰۵؛ آیسکیز، ۱۹۹۳؛ کولیک، ۲۰۰۲؛ لامپینن، ۲۰۰۵؛ شرر^{۱۲} و همکاران، ۲۰۰۵؛ لوکی^{۱۳}، ۱۹۹۸؛ برنت، اندرسون و هینر^۴، ۱۹۹۵). از این رو در طی دهه‌های گذشته اغلب پژوهش‌ها در زمینه جنسیت به کمک ابزارهایی انجام می‌گرفت که نقش‌ها و نگرش‌های جنسیتی را ارزیابی می‌کردند (دلوی و بوگای^{۱۵}، ۲۰۱۳؛ گارسیاگوتو^{۱۶} و همکاران، ۲۰۱۵؛ بیر و تاکر^{۱۷}، ۲۰۰۶؛ براون و گلدستون^{۱۸}، ۲۰۱۲؛ کالین و تیلبی^{۱۹}، ۱۹۸۷؛ بم^{۲۰}، ۱۹۷۴؛ کر و هولدن^{۲۱}، ۱۹۹۶؛ اشمور^{۲۲}، ۱۹۹۵؛ کینگ و کینگ^{۲۳}، ۱۹۹۷).

یکی از این رایجترین ابزارهایی که در این زمینه مورد استفاده قرار گرفته است، مقیاس باورها درباره زنان^{۲۴} اسپنس و هلمریچ^{۲۵} (۱۹۷۸) می‌باشد. این ابزار تفاوت‌های فردی را در نقش‌ها و نگرش‌های زنان در

۱. Safdar & Kosakowska

۲. gender stereotypes

۳. gender roles

۴. Rudman & Glick

۵. gender attitude

۶. gender roles attitude

۷. Marks, Lam & McHale

۸. Fortin

۹. Ickes

۱۰. Kulik

۱۱. Lampinen

۱۲. Shearer

۱۳. Lucke

۱۴. Burnett, Anderson & Heppner

۱۵. Delevi & Bugay

۱۶. García-Cueto

۱۷. Baber & Tucker

۱۸. Brown & Gladstone

۱۹. Kalin & Tilby

۲۰. Bem

۲۱. Kerr & Holden

۲۲. Ashmore

۲۳. King & King

۲۴. Attitude toward Women Scale (AWS)

۲۵. Spence & Helmreich

جامعه اندازه گیری می کند. گزینه های این مقیاس شامل انتظارات هنجاری درباره مسئولیت ها و حقوق زنان در جامعه است که حوزه های شغلی، تحصیلی، نقش های منطقی زنان، آزادی و استقلال، آداب معاشرت، صمیمیت و رفتار جنسی و مسئولیت ها و نقش های زناشویی را در بر می گیرد (دلوی و بوگای، ۲۰۱۳). در اصل این پرسشنامه شامل ۵۵ گزینه بود که به دلایل کاربردی نسخه کوتاه آن در ۲۵ گزینه ایجاد شد که دارای مشخصات روانسنجی بهتری است. تقریباً نیمی از گزینه ها دیدگاه های تساوی گرایانه را مطرح می کنند در حالی که سایر گزینه ها نشان دهنده دیدگاه سنتی به جنسیت و نقش های جنسیتی است (اسپنس، هلمریچ و استپ^۱، ۱۹۷۳). پس از این نسخه ۲۵ سوالی، اسپنس و هلمریچ نسخه ۱۵ سوالی این مقیاس را نیز برای سهولت و استفاده بیشتر در پژوهش ها ارائه کردند.

اگرچه مقیاس های بسیاری درباره نگرش های زنان در سال های اخیر ساخته شده است، اما این مقیاس هم چنان به عنوان یکی از رایج ترین مقیاس های نگرشی درباره زنان مورد استفاده قرار گرفته است (برن^۲ و همکاران، ۲۰۱۱). ویژگی های روان سنجی این مقیاس در انگلیس، استرالیا، کره، چین، تایوان و ترکیه مورد بررسی قرار گرفته است و همگی حاکی از اعتبار و پایایی مناسب این مقیاس می باشند (اسمیت و واکر^۳، ۱۹۹۱؛ پری^۴، ۱۹۸۳، رولاند^۵، ۱۹۷۷، چیا^۶ و همکاران، ۱۹۹۷؛ استنلی، بوت و جانسون^۷، ۱۹۷۳). کولین پایایی آزمون رو با استفاده از روش باز آزمایی ۰/۹۵ بدست آورد. ایتاق^۸ (۱۹۷۴) پایایی این مقیاس را با استفاده از روش باز آزمایی با در نظر گرفتن عامل طبقه و جنسیت در چند گروه مورد آزمون قرار داد. نتایج پایایی در همه گروه ها بین ۰/۸۹ تا ۰/۹۵ گزارش شد. رولاند این مقیاس را بر روی یک نمونه استرالیایی انجام داد. آلفای کرونباخ در این پژوهش برای زنان ۰/۹۳ و برای مردان ۰/۹۲ گزارش شده است (کولینز^۹ و همکاران، ۱۹۷۴).

در سال های اخیر هر دو نسخه کوتاه ۱۵ و ۲۵ سوالی این مقیاس به طور گسترده ای در پژوهش ها مورد استفاده قرار گرفته است و مشخص شده است که این مقیاس با بسیاری از متغیرها از جمله نگرش به تجاوز و قربانیان زن (اسکات و تتروال^{۱۰}، ۱۹۸۷، وارد^{۱۱}، ۱۹۸۸؛ موری^{۱۲} و همکاران، ۱۹۹۵؛ جالاکشمی^{۱۳} و همکاران، ۲۰۱۶) اختلالات خوردن (تاملسی و دیویس^{۱۴}، ۱۹۹۹) الگوهای ارتباطی با جنس مخالف (فوجینو^{۱۵}، ۱۹۹۷)، تغییر نگرش در دانشجویان دختر (اسپنس و هان^{۱۶}، ۱۹۹۷) نگرش به نقش های جنسیتی

۱. Spence, Helmreich & Stapp

۲. Byrne

۳. Smith & Walker

۴. Parry

۵. Rowland

۶. Chia

۷. Stanley, Boots & Johnson

۸. Etaugh

۹. Collins

۱۰. Scott & Tetreault

۱۱. Ward

۱۲. Mori

۱۳. Jayalakshmi

۱۴. Twamley & Davis

۱۵. Fujino

۱۶. Spence & Hahn

در مورد خشونت‌های خانگی (لاک و ریچمن^۱، ۱۹۹۹) نگرش‌های جنسیتی و نقش‌های خانوادگی (گیبونز^۲ و همکاران، ۱۹۹۱؛ راینسون و شوارتز^۳، ۲۰۰۴) تصویر بدنی و زیبایی زنان (فاربر^۴ و همکاران، ۲۰۰۷) سقط جنین (پاتل^۵، ۲۰۰۹) و سلامت روانشناختی (جوان^۶ و همکاران، ۲۰۰۷) مرتبط است. با وجود استفاده گسترده از این مقیاس در این زمینه‌ها، اعتباریابی بین فرهنگی این مقیاس به صورت کامل انجام نگرفته است و این در حالی است که ارتباط نزدیکی بین نگرش‌های جنسیتی و فرهنگ وجود دارد (وود^۷، ۱۹۹۹). هم چنین اکثر پژوهش‌های انجام گرفته برای این مقیاس ساختار عاملی گزارش نکرده‌اند و این نگرانی در مورد ساختار عاملی این پرسشنامه وجود داشته است (برن و همکاران، ۲۰۱۱). طبق گزارش اسپنس و هلمریچ هر دو نسخه کوتاه ۲۵ و ۱۵ سوالی این مقیاس تک عاملی هستند اما دو مطالعه‌ای که بر روی نمونه استرالیایی انجام گرفت نتوانست این ادعا را تأیید کند (اسمیت و واکر، ۱۹۹۱). لو^۸ (۱۹۷۶) معتقد است که پاسخ‌ها به این مقیاس ممکن است به طور کامل یک نمره کلی را بازنمایی نکند به عبارت دیگر ممکن است عامل‌های جداگانه برای این ابزار مناسب‌تر از یک نمره کل باشد (رولاند، ۱۹۷۷). بنابراین این ابهام در مورد ابعاد این مقیاس در فرم‌های کوتاه آن وجود دارد که آیا این مقیاس باید بدون ساختار عاملی در نظر گرفته شود یا میتوان ابعاد و عامل‌هایی را برای آن استخراج نمود. در ایران نیز اعتباریابی و ساختار عاملی این ابزار مورد بررسی قرار نگرفته است و این در حالی است که ابزار مشابهی که برای ارزیابی نگرش‌های جنسیتی به کار می‌رود یا بیشتر محقق ساخته است و یا از مقیاس نقش جنسیتی بم^۹ (۱۹۷۴) استفاده می‌شود. با توجه به اینکه مقیاس نقش جنسیتی بم نیز بر مجموعه‌ای از صفات متمرکز است، برای ارزیابی نگرش‌های جنسیتی به ابزاری نیاز است که بتواند بعد نگرشی جنسیت را اندازه گیری کند و بتواند نگرش زنان را در ابعاد مختلف مورد بررسی قرار دهد. بنابراین پژوهش حاضر در نظر دارد اعتبار و پایایی و ساختار عاملی نسخه کوتاه فارسی (۱۵ سوالی) مقیاس باورها درباره زنان را در نمونه‌ای دانشجویی از زنان ایرانی مورد بررسی قرار دهد و ضمن تعیین اعتبار و پایایی این ابزار، ساختار عاملی آن را نیز مورد بررسی قرار دهد.

روش

طرح پژوهش، جامعه آماری و روش نمونه گیری: طرح پژوهش حاضر یک مطالعه همبستگی می‌باشد. جامعه آماری پژوهش شامل کلیه دانشجویانی می‌شوند که در سال تحصیلی ۹۵-۹۶ در دانشگاه خوارزمی مشغول به تحصیل بوده‌اند. طبق نظر کلاین^{۱۰} (۲۰۱۰) در تحلیل عاملی باید به ازای هر پارامتر ۱۰ الی ۲۰ مشاهده موجود باشد اما حداقل حجم نمونه ۲۰۰ نفری برای تحلیل عاملی قابل تأیید است. با توجه به اینکه

۱. Locke & Richman

۲. Gibbons

۳. Robinson & Schwartz

۴. Forbes

۵. Patel

۶. Jeon

۷. Wood

۸. Law

۹. Bem's Sex-Role Inventory

۱۰. Kline

این مقیاس دارای بیست ماده است حداقل حجم نمونه لازم برای بررسی ساختار عاملی ۲۰۰ نفر می‌باشد. در پژوهش حاضر حجم نمونه ۲۵۰ نفر از دانشجویان دختر دانشگاه خوارزمی می‌باشند که به روش نمونه‌گیری تصادفی خوشه‌ای از بین دانشکده‌های دانشگاه خوارزمی تهران و کرج و در سه مقطع کارشناسی، کارشناسی ارشد و دکتری بدست آمده است. در این روش نخست از بین دانشکده‌های دانشگاه خوارزمی، چهار دانشکده روانشناسی و علوم تربیتی، ادبیات، علوم و ریاضی و کامپیوتر انتخاب شدند و سپس از هر دانشکده، دو کلاس به صورت تصادفی انتخاب شد و داده‌های پژوهش از دانشجویان حاضر در این کلاس‌ها جمع‌آوری شد. دامنه سنی شرکت‌کنندگان شامل دانشجویان ۱۸ تا ۳۵ سال دانشگاه خوارزمی بود که از نظر سطح تحصیلی در سه مقطع کارشناسی (۳۰ درصد)، کارشناسی ارشد (۴۰ درصد) دکتری (۳۰ درصد) مشغول به تحصیل بودند.

روش اجرا

شیوه گردآوری داده‌ها در این پژوهش با استفاده از توزیع پرسشنامه در بین دانشجویان دانشگاه خوارزمی انجام گرفت. نخست با استفاده از روش نمونه‌گیری تصادفی خوشه‌ای از بین دانشکده‌های دانشگاه خوارزمی تهران و کرج و در سه مقطع کارشناسی، کارشناسی ارشد و دکتری، چهار دانشکده روانشناسی و علوم تربیتی، ادبیات، علوم و ریاضی و کامپیوتر انتخاب شدند و سپس از هر دانشکده، دو کلاس به صورت تصادفی انتخاب شد و پرسشنامه‌ها در اختیار دانشجویان قرار گرفت. پژوهشگر ضمن توضیح پرسشنامه‌ها، پاسخگوی سؤالات آزمودنی‌ها در خصوص ماده‌های آزمون بود تا دقت و صحت پاسخگویی به مقیاس افزایش یابد.

ابزار سنجش

الف) نسخه فارسی مقیاس باورها درباره زنان: مقیاس باورها درباره زنان، اصول، نقش‌ها، تعهدات و رجحان‌هایی را که زنان باید در جامعه مدرن داشته باشند مد نظر قرار می‌دهد. این مقیاس نمرات خود را در طیفی از نقش‌های جنسیتی سنتی تا دیدگاه‌های تساوی‌گرایانه به مردان و زنان ارائه می‌کند (یادری و همکاران، ۱۹۸۲). در آغاز این مقیاس شامل ۵۵ سؤال بود اما اسپنس و هلمریچ این ابزار را به دو نسخه ۲۵ و ۱۵ سؤالی تغییر دادند. در این پژوهش از نسخه ۱۵ سؤالی این ابزار استفاده شده است. این ابزار ۱۵ عبارت دارد که در آن پاسخگویان باید نظرات خود را درباره هر یک از عبارات در یک طیف لیکرت از ۴-۱ پاسخ دهند. برای نمره‌گذاری این ابزار، گزینه‌های ۱ تا ۴ به ترتیب از ۰ تا ۳ امتیاز در نظر گرفته شده است به جز گزینه‌های ۱۴، ۱۳، ۸، ۵، ۴، ۳، ۲ که در آنها نمره‌گذاری به صورت معکوس می‌باشد. ویژگی‌های روان‌سنجی این مقیاس در پژوهش‌های مختلف مورد بررسی قرار گرفته است و همگی حاکی از اعتبار و پایایی مناسب این مقیاس می‌باشند. ضرایب آلفای کرونباخ گزارش شده در اکثر بین پژوهش‌ها بین ۰/۸۰ تا ۰/۹۵ گزارش شده است (اسمیت و واکر، ۱۹۹۱؛ پری، ۱۹۸۳؛ رولاند، ۱۹۷۷؛ چیا و همکاران، ۱۹۹۷؛ استنلی، بوت و جانسون، ۱۹۷۳؛ ایتاق، ۱۹۷۴؛ کولین، ۱۹۷۴).

برای تهیه نسخه فارسی این مقیاس، با استفاده از تکنیک ترجمه و باز ترجمه^۱ نخست فرم انگلیسی این ابزار توسط محقق و یک مترجم زبان انگلیسی ترجمه شد و یک ویراستار ادبی، یک مترجم زبان انگلیسی و دو دانشجوی دکترای روان شناسی، ماده‌های پرسشنامه را از نظر رعایت اصول زبان فارسی، صحت ترجمه و محتوای تخصصی مورد بررسی قرار دادند و ضمن رفع اشکالات موجود، اصطلاحات رایج زبان فارسی را در نسخه جدید جایگزین کردند. سپس نسخه جدید مقیاس توسط یک زبان شناس مسلط به دو زبان فارسی و انگلیسی به صورت مجدد به انگلیسی برگردانده شد و پس از تطبیق نسخه نهایی و نسخه اصلی، اصلاحات لازم انجام گرفت.

ب) نسخه فارسی فرم کوتاه مقیاس نقش جنسیتی بم: فرم کوتاه مقیاس نقش جنسیتی بم (۱۹۸۱) یک مقیاس ۳۰ ماده‌ای است که بر اساس فرم بلند آن ساخته شده است و شامل ۱۰ ماده زنانگی، ۱۰ ماده مردانگی و ۱۰ ماده مطلوبیت اجتماعی است. اگرچه بم طول مقیاس خود را تغییر داد ولی مبنای نظری مقیاس و شیوه نمره گذاری آن تغییری نکرد. بم (۱۹۸۱) به منظور پایایی فرم کوتاه مقیاس نقش جنسی همسانی این پرسشنامه را بررسی کرد. همسانی درونی بدست آمده ۰/۹۰ بود که بیانگر آن است که این مقیاس از لحاظ خصوصیات روانسنجی، از فرم بلندتر پایاتر است. در ایران علی اکبری دهکردی (۱۳۸۶) پس از ترجمه اولیه مقیاس و بررسی روایی محتوایی آن توسط چند متخصص زبانشناس و روانشناس به برآورد پایایی مقیاس فرم کوتاه نقش جنسیتی بم و مولفه های آن در شهر اهواز پرداخت که ضریب آلفای کرونباخ به دست آمده برای کل مقیاس برابر با ۰/۸۰ بوده است و ضرایب مولفه های آن برابر با ۰/۸۲ (زنانگی) و ۰/۷۸ (مردانگی) گزارش شده است. همه این ضرایب نشان دهنده پایایی رضایتبخش این مقیاس است (علی اکبری دهکردی، محتمشی و حسن زاده، ۱۳۹۱).

یافته ها

شیوه گردآوری و تجزیه و تحلیل داده‌ها

شیوه گردآوری داده‌ها در این پژوهش با استفاده از توزیع پرسشنامه در بین دانشجویان دانشگاه خوارزمی انجام گرفت. پژوهشگر ضمن توضیح پرسشنامه‌ها، پاسخگوی سؤالات آزمودنی‌ها در خصوص ماده‌های آزمون بود تا دقت و صحت پاسخگویی به مقیاس افزایش یابد. داده‌ها از طریق نرم افزار اسپس ۱۶ مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت و از ضرایب همبستگی پیرسون و تحلیل عاملی برای تعیین اعتبار و پایایی داده‌ها استفاده شد.

تجزیه و تحلیل ماده و پایایی مقیاس

نخست تجزیه و تحلیل ماده بر روی مقیاس باورها درباره زنان انجام گرفت. برای این منظور میانگین و انحراف استاندارد هر سؤال، ضریب تشخیص سؤال‌ها (ضریب همبستگی هر سؤال با نمره کل مجموعه بیست سوالی) و ضریب آلفای کرونباخ در صورت حذف هر سؤال محاسبه شد. ضرایب تشخیص سؤالات نشان داد که به جز ماده شماره ۴، بقیه ماده‌ها همبستگی قابل قبولی (بالای ۰/۴۵) با نمره کل مقیاس دارند. بنابراین این ماده حذف شد.

۱. back translate

در مرحله بعد پایایی این آزمون پس از حذف ماده ۴، بر اساس دو روش همسانی درونی و همبستگی‌های مجموعه ماده مورد بررسی قرار گرفت. آلفای کرونباخ بدست آمده برای این مقیاس ۰/۶۰ است که به لحاظ روان سنجی رضایتبخش است و بیانگر همسانی درونی مطلوب مقیاس است. همچنین دامنه همبستگی مجموعه ماده بالاتر از ۰/۴۰ می‌باشد. بنابراین می‌توان گفت که نسخه فارسی مقیاس باورها درباره زنان نفس از پایایی مطلوبی برخوردار است.

جدول ۱. ضرایب آلفای کرونباخ و دامنه همبستگی مجموعه ماده نسخه فارسی مقیاس باورها درباره زنان

میانگین	انحراف استاندارد	آلفای کرونباخ	دامنه ارزش‌های همبستگی مجموعه ماده
۵۰/۲۹	۴/۶	۰/۶۰	۶۲/۰-۴۲/۰

ساختار عاملی و اعتباریابی

ساختار عاملی این مقیاس از طریق تحلیل مؤلفه‌های اصلی و با استفاده از چرخش واریماکس مورد بررسی قرار گرفت. نخست برای تعیین کفایت نمونه‌گیری پژوهش از آماره کفایت نمونه‌گیری کیزر-می‌یر-اوکلین^۱ (۰/۸۱۴) استفاده شد. این آماره که میزان واریانس مشترک بین متغیرها را نشان می‌دهد ۰/۸۱۴ بدست آمد که چون میزان آن بالای ۰/۶ است، می‌توان گفت همبستگی بین متغیرها برای تحلیل عاملی مناسب است. از سوی دیگر آماره بارتلت^۲ که انحراف

ماتریس داده‌ها از ماتریس همسانی را بررسی می‌کند، معنادار است (chi square = ۱۴۸,۶, df = ۱۰۵, p = ۰,۰۰۰۱) و نشان می‌دهد ماتریس داده‌های مشاهده شده عامل پذیر است و می‌توان بر روی این نمونه تحلیل عاملی را انجام داد.

نتایج تحلیل عاملی این مقیاس نشان داد که تنها یک عامل با استفاده از مقادیر ویژه بالاتر از یک استخراج شده است و این نشان می‌دهد که این مقیاس تک عاملی است. مقادیر ویژه برای عامل بدست آمده ۵/۶ می‌باشد که این مقدار ۵۴/۲۲ درصد از واریانس را در پاسخ‌های شرکت کنندگان تبیین می‌کند. بنابراین یافته‌ها از ساختار تک عاملی این مقیاس حمایت می‌کند.

با توجه به اینکه تنها بارهای عاملی بالاتر از ۰/۳۰ در این پژوهش معنادار در نظر گرفته شده‌اند، ماده عاملی شماره ۴، به دلیل بارگذاری غیرمعنادار بر این عامل حذف شد. ماده شماره ۴، که در تجزیه و تحلیل ماده ضریب همبستگی پایینی داشت، در این مرحله نیز بارهای عاملی پایینی بدست آورد و حذف شد. بنابراین پس از این تغییرات تعداد ماده‌های مقیاس از ۱۵ به ۱۴ کاهش یافت. جدول شماره سه، عوامل استخراج شده از تحلیل عاملی و بارهای عاملی مربوط به هر عامل نشان می‌دهد.

۱. Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy (KMO)

۲. Bartlett's Test of Sphericity

جدول ۲. بارهای عاملی ماده‌های مقیاس باورها درباره زنان

سؤالات	بارهای عاملی
ماده شماره ۱ فحش و ناسزا در گفتار زنان بیشتر از مردان زننده به نظر می‌رسد.	۰/۵۹
ماده شماره ۲ درآمد زنان همانند درآمد مردان به طور مساوی باید صرف مخارج زندگی شود.	۰/۵۰
ماده شماره ۳ در شرایط اقتصادی جدید که زنان در بیرون از خانه فعال هستند، مردان باید وظایف خانه همچون شستشوی ظرف‌ها و لباس‌ها را با همسرانشان تقسیم کنند.	۰/۵۵
ماده شماره ۴ وجود شرط اطاعت در ازدواج برای زنان توهین‌آمیز است.	۰/۲۵
ماده شماره ۵ یک زن باید به اندازه یک مرد در دادن پیشنهاد ازدواج آزاد باشد.	۰/۶۳
ماده شماره ۶ زنان باید بیشتر از هر چیز همسر و مادر خوبی باشند تا اینکه نگران حق و حقوقشان باشند	۰/۵۵
ماده شماره ۷ پسران یک خانواده باید بیشتر از دختران برای رفتن به دانشگاه تشویق شوند.	۰/۵۵
ماده شماره ۸ زنان باید جایگاهشان را در تجارت و حرفه‌های مختلف همپای مردان بر عهده بگیرند.	۰/۶۰
ماده شماره ۹ یک زن نباید انتظار داشته باشد آزادی عمل مشابه مردان داشته باشد یا به همه مکان‌های مشابهی برود که مردان رفت و آمد می‌کنند.	۰/۶۰
ماده شماره ۱۰ مضحک است اگر زنی راننده اتوبوس باشد و مردی در خانه جوراب بدوزد.	۰/۵۲
ماده شماره ۱۱ -به طور کلی، در پرورش فرزندان، پدران باید قدرت و اختیارات بیشتری نسبت به مادران داشته باشند.	۰/۴۶
ماده شماره ۱۲ رهبری منطقی یک اجتماع عموماً باید در دست مردان باشد.	۰/۵۷
ماده شماره ۱۳ به طور متوسط شایستگی زنان برای شرکت در تولیدات اقتصادی باید کمتر از مردان در نظر گرفته شود.	۰/۵۰
ماده شماره ۱۴ بسیاری از مشاغل وجود دارد که در آنها باید به مردان از لحاظ دستمزد و ارتقاء نسبت به زنان اولویت و ارجحیت داده شود.	۰/۶۴
ماده شماره ۱۵ زنان باید برای یادگیری مشاغل مختلف فرصت‌های برابری با مردان داشته باشند.	۰/۵۴

به منظور بررسی روایی همگرایی^۱ مقیاس باورها درباره زنان از فرم کوتاه مقیاس نقش جنسیتی بم استفاده شد. ماتریس همبستگی بین خرده مقیاس‌های نقش جنسیتی بم (۱۹۸۱) و مقیاس باورها درباره زنان اسپنس و هلمریچ (۱۹۷۸) در جدول ۳ نمایش داده شده است.

جدول ۳. ماتریس همبستگی بین مقیاس باورها درباره زنان و پرسشنامه نقش جنسیتی بم

مطلوبیت اجتماعی	زنانگی	باورها درباره زنان
مردانگی	-۰/۲۷	۰/۴۶
زنانگی	۰/۵۵	-۰/۲۵
مطلوبیت اجتماعی باورها درباره زنان	۱	۱

الگوی ضرایب همبستگی مؤلفه‌های مقیاس با خرده آزمون‌های مقیاس نقش جنسیتی بم بیانگر روایی

۱. convergent validity

همگرایی مطلوب نسخه فارسی مقیاس می باشد. ضریب همبستگی پیرسون نشان می دهد که بین مقیاس باورها درباره زنان و خرده مقیاس زنانگی پرسشنامه بم رابطه منفی و بین خرده مقیاس مردانگی رابطه مثبت وجود دارد.

بحث و نتیجه گیری

هدف پژوهش حاضر بررسی اعتبار و پایایی نسخه فارسی مقیاس باورها درباره زنان اسپنس و هلمریچ (۱۹۷۸) بود. نسخه ای که در این پژوهش مورد استفاده قرار گرفت نسخه ۱۵ سوالی این آزمون بود که نخست اعتبار یابی بر روی ماده های آزمون انجام گرفت. اعتبار ماده های آزمون بر مبنای تحلیل عاملی اکتشافی و همبستگی بین این مقیاس و نسخه کوتاه مقیاس نقش جنسیتی بم محاسبه شد. پایایی این مقیاس در این پژوهش با استفاده از آلفای کرونباخ $0/60$ بدست آمد که از لحاظ روان سنجی در حد مطلوبی است و روابط درونی ماده ها با یکدیگر مطلوب گزارش شد. این یافته ها با نتایج پژوهش های انجام گرفته در این زمینه همسو است (نلسون^۱، ۱۹۸۸؛ گالامبوس^۲ و همکاران، ۱۹۸۵؛ داقرتی و دامبورن^۳، ۱۹۸۶؛ چیا و همکاران، ۱۹۹۷؛ استنلی، بوت و جانسون، ۱۹۷۵؛ رولاند، ۱۹۷۷؛ یادر و همکاران، ۱۹۸۲؛ پری، ۱۹۸۳). نتایج حاصل از تحلیل عاملی اکتشافی، ساختار تک عاملی را برای این مقیاس نشان داد، ۱۴ گزینه این مقیاس بر روی یک عامل بارگذاری شدند و این عامل $54/22$ درصد از واریانس کل را به خود اختصاص داده است. هم چنین ماده ۴ این مقیاس (وجود شرط اطاعت در ازدواج برای زنان توهین آمیز است) به دلیل بارگذاری غیر معنادار بر عامل اصلی حذف شدند.

در نتیجه اگرچه برخی از پژوهش ها سعی داشتند ساختار عاملی و ابعاد متفاوت این مقیاس را استخراج کنند (واتلی^۴، ۲۰۰۸؛ لو، ۱۹۷۶؛ جاروسویسن^۵ و همکاران، ۲۰۱۴) اما طبق نظر اسپنس و هلمریچ، نسخه های ۲۵ و ۱۵ سوالی این ابزار یک نمره کل دارد و ساختار عاملی خاصی برای آن نمی توان فرض کرد (اسپنس و هلمریچ، ۱۹۷۳؛ اسپنس و هلمریچ، ۱۹۹۰).

ماده حذف شده در پژوهش حاضر، ماده ۴ (وجود شرط اطاعت در ازدواج برای زنان توهین آمیز است) بیشتر بر ابعاد حقوقی نگرش زنان متمرکز است و به نظر می رسد برای پاسخگویان ایرانی این ماده شفاف نیست و این سؤال را مطرح می کند که تا چه اندازه دختران و زنان ایرانی با مسائل حقوقی مربوط به زنان آشنا هستند و یا حتی تا چه اندازه حقوق یک کشور در مورد مسائل زنان با صراحت بیان شده است. این موضوع اگر چه در پژوهش های حقوقی و جامعه شناختی مورد بررسی قرار گرفته است (قربان نیا، ۱۳۸۴؛ هزار جریبی و امانیان، ۱۳۸۹؛ مهدوی و میرزاپور، ۱۳۸۸؛ نوروزی و گل پرور، ۱۳۹۰؛ احمدی، دو کوهکی و حاجی پور، ۱۳۹۵؛ کرباسیان و جلائی، ۱۳۸۳؛ سلطانی فر، هاشمی و یعقوبی راد، ۱۳۹۰)، اما نیازمند تحقیقات بین رشته ای بیشتری است.

روایی همگرایی مقیاس با استفاده از همبستگی آن با فرم کوتاه مقیاس نقش جنسیتی بم مورد بررسی

۱. Nelson
۲. Galambos
۳. Daugherty & Dambrot
۴. Whatley
۵. Jaruseviciene

قرار گرفت. ضریب همبستگی پیرسون نشان داد که یک همبستگی منفی با خرده مقیاس زنانگی پرسشنامه بم و یک همبستگی مثبت با خرده مقیاس مردانگی این پرسشنامه وجود داشت. در تبیین این همبستگی این نکته را باید بیان داشت که چون نمرات بالا در پرسشنامه باورها درباره زنان نشان دهنده گرایش‌های تساوی‌گرایانه و امروزی و بیشتر مردانه است، بنابراین همبستگی با خرده مقیاس مردانه نقش جنسیتی بم بیشتر است و هر چه نگرش‌های سنتی به نقش زنان بیشتر باشد نمرات این مقیاس کاهش می‌یابد از این رو همبستگی منفی با خرده مقیاس زنانه پرسشنامه نقش جنسیتی بم وجود دارد.

در مجموع نسخه فارسی مقیاس باورها درباره زنان، اعتبار و پایایی مناسبی در جامعه دانشجویی ایرانی دارد و به دلیل اینکه حوزه‌های متعددی از نقش‌های زنان را در برمی‌گیرد، می‌تواند ابزار مناسبی برای استفاده در پژوهش‌های مرتبط با جنسیت باشد هر چند باید محدودیت اصلی این پژوهش را در نظر گرفت و آن استفاده از نمونه دانشجویی برای تعیین اعتبار و پایایی این ابزار است چرا که دانشجویان معمولاً دیدگاه‌های امروزی‌تر نسبت به نقش زنان در جامعه دارند بنابراین ویژگی‌های روان‌سنجی این ابزار باید در سایر گروه‌های جامعه نیز مورد بررسی قرار بگیرد که در تحقیقات آتی باید مدنظر قرار بگیرد.

منابع

- احمدی، سیروس، دو کوهکی، لیلا، حاجی پور، محمد. (۱۳۹۵). رابطه آگاهی از حقوق شهروندی و کیفیت زندگی در بین زنان ۲۵-۴۵ سال شهر شیراز. نشریه زن و جامعه. بهار، ۷(۱): ۴۳-۲۹.
- کرباسیان، فرزانه، جلایی، شهربانو. (۱۳۸۳). بررسی میزان آگاهی زنان از خود، نقش‌ها و وظایف و حقوق خود و ارتباط این آگاهی با تحصیلات. پژوهشنامه تربیتی. زمستان، ۱(۲۰): ۵۲-۳۳.
- سلطانی فر، محمد؛ هاشمی، شهناز، یعقوبی راد، فرزانه. (۱۳۹۰). بررسی رابطه عوامل فرهنگی و برخورداری زنان از حقوق شهروندی. مجله مدیریت فرهنگی. تابستان، ۵(۱۲): ۱۸-۱.
- علی اکبری دهکردی، مهناز، محتشمی، طیبه، حسن زاده، پرستو. (۱۳۹۱). بررسی خصوصیات روانسنجی مقیاس نقش جنسی بم فرم کوتاه با تاکید بر تحلیل عاملی در جمعیت ایرانی. شناخت اجتماعی. بهار و تابستان، ۱(۱): ۵۸-۴۴.
- قربان‌نیا، ناصر. (۱۳۸۴). نقدی بر منشور حقوق و مسئولیت‌های زنان در نظام جمهوری اسلامی ایران. نشریه نامه مفید. تابستان، ۱۱(۴۹): ۱۲۸-۱۱۳.
- مهدوی، سید محمد صادق، میرزاپور، فاطمه. (۱۳۸۸). بررسی جامعه‌شناختی عوامل مؤثر بر آگاهی زنان شهرستان اهواز از حقوق اجتماعی و قانونی خود. پژوهش نامه علوم اجتماعی. بهار، ۳(۱): ۲۹-۴۸.
- نوروزی، فیض‌اله، گل پرور، منا. (۱۳۹۰). بررسی میزان احساس برخورداری زنان از حقوق شهروندی و عوامل مؤثر بر آن. نشریه راهبرد. تابستان، ۲۰(۵۹): ۱۹۰-۱۶۷.
- هزارجریبی، جعفر، امانیان، ابوالفضل. (۱۳۸۹). آگاهی زنان از حقوق شهروندی و عوامل مؤثر بر آن. مجله مطالعات و پژوهش‌های شهری منطقه ای. تابستان، ۳(۹): ۱۸-۱.

Ashmore, R. D., Del Boca, F. K., & Bilder, S. M. (1995). Construction and validation of the Gender Attitude Inventory, a structured inventory to assess multiple dimensions of gender attitudes. Sex

- Roles, 32(11/12): 753-785.
- Baber, K. M., & Tucker, C. J. (2006). The social roles questionnaire: A new approach to measure attitudes toward gender. *Sex Roles*, 54: 459-467.
 - Bem, S. L. (1974). The measurement of psychological androgyny. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 42: 155-162.
 - Brown, M. J., & Gladstone, N. (2012). Development of a Short Version of the Gender Role Beliefs scale. *International Journal of Psychology and Behavioral Sciences*, 2(5): 154-158.
 - Burnett, J. W., Anderson, W. P., & Heppner, P. P. (1995). Gender roles and self-esteem: A consideration of environmental factors. *Journal of Counseling & Development*, 73: 323-326.
 - Byrne, Z. S., Felker, S., Vacha-Haase, T., Rickard, K. M. (2011). A comparison of responses on the attitudes toward women scale and attitudes toward feminism scale: is there a difference between college-age and later-life adults with the original norms? *Meas Eval Counsel Dev*, 44: 248-64.
 - Chia, R., Allred, L. J., & Jerzak, P. A. (1997). Attitudes toward women in Taiwan and China: Current status, problems, and suggestions for future research. *Psychology of Women Quarterly*, 21(1): 137-150.
 - Collins, A. M. (1974). The Attitude Toward Woman Scale: validity, reliability and sub score differentiation. *Dissertation Abstract International*, 34: 7325-7326.
 - Daugherty, C. G., & Dambrot, F. H. (1986). Reliability of the Attitudes toward Women Scale. *Educational and Psychological Measurement*, 46: 449-453.
 - Delevi, R., Bugay, A. (2013). Assessing Reliability and Validity of the 15-item Short Version of the Attitudes Toward Women Scale (AWS) among Turkish Students. *Journal of International Women's Studies*, 14(1): 262-272.
 - Etaugh, C. (1974). Stability of college student attitude toward woman during one school years. *Psychological reports*, 36: 125-126.
 - Forbes, G. B., Collinsworth, L. L., Jobe, R. L., Braun, K. D., & Wise, L. M. (2007). Sexism, hostility toward women, and endorsement of beauty ideals and practices: Are beauty ideals associated with oppressive beliefs? *Sex Roles*, 56(5-6): 265-273.
 - Fortin, N. M. (2005). Gender role attitudes and the labour-market outcomes of women across OECD countries. *Oxford Review of Economic Policy*, 21: 416-438.
 - Fujino, D. C. (1997). The rates, patterns and reasons for forming heterosexual interracial dating relationships among Asian Americans. *Journal of Social and Personal Relationships*, 14(6): 809-828.
 - Galambos, N. L., Petersen, A. C., Richards, M., & Gitelson, I. B. (1985). The Attitudes toward Women Scale for adolescents (AWSA): A study of reliability and validity. *Sex Roles*, 13(5-6): 343-356.
 - García-Cueto, E., Rodríguez-Díaz, F. J., Bringas-Molleda, C., Javier López-Ceperob, Paíno-Quesadac, S., Rodríguez-Franco, L. (2015). Development of the Gender Role Attitudes Scale (GRAS) amongst young Spanish people. *International Journal of Clinical and Health Psychology*, 15: 61-68.
 - Gibbons, J. L., Stiles, D. A., & Shkodriani, G. M. (1991). Adolescents' attitudes toward family and gender roles: An international comparison. *Sex roles*, 25(11): 625-643.
 - Ickes, W. (1993). Traditional gender roles: do they make, and then break, our relationships? *The Journal of Social Issues*, 49: 71-85.
 - Jaruseviciene, L., De Meyer, S., Decat, P., Zaborskis, A., Degomme, O., Rojas, M., ... & Orozco, M. (2014). Factorial validation of the Attitudes toward Women Scale for Adolescents (AWSA) in assessing sexual behaviour patterns in Bolivian and Ecuadorian adolescents. *Global health action*, 7: 1-13.
 - Jayalakshmi, G., Srinivas, B., Choudhari, N. R., Mutalik, Govind, S. Bhogale. (2016). Perception about women and attitude towards a rape victim – a cross sectional study. *Medica Innovativa*, 5 (2): 22-27.
 - Jeon, G. S., Jang, S. N., Rhee, S. J., Kawachi, I., & Cho, S. I. (2007). Gender differences in correlates of mental health among elderly Koreans. *Journals of Gerontology: Psychological Sciences and Social Sciences*, 62 (5): 323-329.
 - Kalin, R., & Tilby, P. J. (1978). Development and validation of a sex-role ideology scale. *Psychologi-*

- cal reports, 42(3): 731-738.
- King, L., & King, D. (1997). Sex-role egalitarianism scale. *Psychology of Women Quarterly*, 27: 71-87.
 - Kline, R. B. (2010). *Principles and practice of structural equation modeling*. 3d Ed. New York: Guilford Press.
 - Kerr, P. S., & Holden, R. R. (1996). Development of the Gender Role Beliefs Scale (GRBS). *Journal of Social Behavior & Personality*, 11: 3-16.
 - Kulik, L. (2002). The impact of social background on gender-role ideology. *Journal of Family Issues*, 23: 53-73.
 - Lampinen, A. (2005). Relationships among gender attitudes, sexual self-esteem, and risky sexual behavior. master dissertation, university of Florida
 - Law, H.G. (1976). The use of the Attitudes of Women Scale on Australian subjects. *Australian Psychologist*, 2: 303-304.
 - Locke, L. M., & Richman, C. L. (1999). Attitudes toward domestic violence: Race and gender issues. *Sex Roles*, 40(3):227-247.
 - Lucke, J. C. (1998). Gender roles and sexual behavior among young women. *Sex Roles*, 39(3):273-297.
 - Mori, L., Bernat, J. A., Glenn, P. A., Selle, L. L., & Zarate, M. G. (1995). Attitudes toward rape: Gender and ethnic differences across Asian and Caucasian college students. *Sex Roles*, 32(7):457-467.
 - Marks, J.L., Lam, C.H.B., & McHale, S.M. (2009). Family Patterns of Gender Role Attitudes. *Sex Roles*, 61:221-234.
 - Nelson, M.C. (1988). Reliability, validity, and cross-cultural comparisons for the simplified attitudes toward women scale. *Sex Roles*, 18(5):289-296.
 - Parry G. (1983). A British version of the attitudes towards women scale (AWS-B). *Br J Soc Psychol*, 22:261-63.
 - Patel, C. J. (2009). Gender role attitudes and attitudes to abortion: Are there gender differences? *The Social Science Journal*, 46: 493-505.
 - Reitzel-Jaffe, D., & Wolfe, D. A. (2001). Predictors of relationship abuse among young men. *Journal of Interpersonal Violence*, 16(2):99-115.
 - Robinson, D. T., & Schwartz, J. P. (2004). Relationship Between Gender Role Conflict and Attitudes Toward Women and African Americans. *Psychology of Men & Masculinity*, 5(1):75-86
 - Rowland, R. (1977). Australian data on the Attitude towards Women Scale: Norms, sex differences, reliability. *Australian Psychologist*, 12: 327-331.
 - Rudman, L. A., & Glick, P. (2008). *The social psychology of gender: How power and intimacy shape gender relations?* New York: Guilford.
 - Safdar, S., Kosakowska-Berezecka, N. (2015). *Psychology of Gender Through the Lens of Culture*, New York: Springer.
 - Scott, R. L., & Tetreault, L. A. (1987). Attitudes of rapists and other violent offenders toward women. *The Journal of social psychology*, 127(4):375-380.
 - Shearer, C. L., Hosterman, S. J., Gillen, M. M., & Lefkowitz, E. S. (2005). Are traditional gender role attitudes associated with risky sexual behavior and attitudes about condom use? *Sex Roles*, 52:311-324.
 - Spence, J. T., & Hahn, E. D. (1997). The Attitudes Toward Women Scale and attitude change in college students. *Psychology of Women Quarterly*, 21: 17-34.
 - Spence, J. T., Helmreich, R. (1990). Attitudes toward women scale (AWS). *Gender roles: a handbook of tests and measures*, 448.
 - Spence, J. T., Helmreich, R. L., & Stapp, J. (1973). A short version of the Attitudes towards Women Scale (AWS). *Bulletin of the Psychonomic Society*, 2: 219-220.
 - Smith, M., Walker, L. (1991). Evaluating the British Version of the Attitudes Toward Women Scale. *Australian Journal of Psychology* Vol. 43, (1):7-10.

- Stanley G, Boots M, Johnson C. (1973). Some Australian data on the short version of the Attitudes to women scale (AWS). Bull Psychonomic Soc, 2:219-220.
- Twamley, E. W., & Davis, M. C. (1999). The sociocultural model of eating disturbance in young women: The effects of personal attributes and family environment. Journal of social and clinical psychology, 18(4):467-489.
- Ward, C. (1988). The attitudes toward rape victims scale. Psychology of women quarterly, 12(2):127-146.
- Whatley, M. A. (2008). The dimensionality of the 15 item Attitudes toward Women Scale. Race, Gender & Class, 15(1):265-273.
- Wood, J. T. (1999). Gendered lives: Communication, gender, and culture. 3d ed. Belmont, CA: wadsworth.
- Yoder, J.D., Rice, R.w., Adams, J., Priest, R.F., Prince, H.t. (1982). Reliability of attitude toward woman scale (AWS) and personal attributes Questionnaire (PAQ). Sex Roles, 8 (6):651-657.

The Validity , Reliability and Factor Structure of the Short Version of Attitude toward Women Scale

N. Sadeghi*

J. Hasani**

A. Moradi***

Sh. Mohammadkhani****

Abstract

The aim of the present study was to examine the validity, reliability and factor structure of the 15-items short version of Attitude toward Women Scale (AWS) (Spence& Helmreich, 1978). The Persian short version of AWS was administrated on Kharazmi students (150 females, 100males) that were selected using multi-stage cluster random sampling. The validity of the scale was assessed by exploratory factor analysis and convergent validity. Exploratory factor analyses indicated one factor model. Moreover, convergent validity of the AWS with the Bem Sex Role Inventory (BSRI) was satisfactory. Also The Cronbach's alpha (0/60) and item-rest correlations indicated that reliability of the scale was satisfactory. According to these results, the Persian short version of Attitude toward Women Scale (AWS) may be a useful tool in assessing gender role attitudes and can be used in gender studies in Iran.

Keywords: validity, reliability, factor analysis, Attitude toward Women Scale.

* PhD student of psychology Department, Faculty of Psychology and Educational Sciences, Kharazmi University, Tehran, Iran.(corresponding author,Email:negar.sa.35@gmail.com).

** Associate Professor of psychology Department, Faculty of Psychology and Educational Sciences, Kharazmi University, Tehran, Iran.

*** Professor of psychology Department, Faculty of Psychology and Educational Sciences, Kharazmi University, Tehran, Iran.

**** Associate Professor of psychology Department, Faculty of Psychology and Educational Sciences, Kharazmi University, Tehran, Iran.